

Ing. Artur Coman
- in memoriam¹¹ -

Dr. Mihai Dăncuș
etnolog – Muzeul Maramureșului
Sighetul Marmației

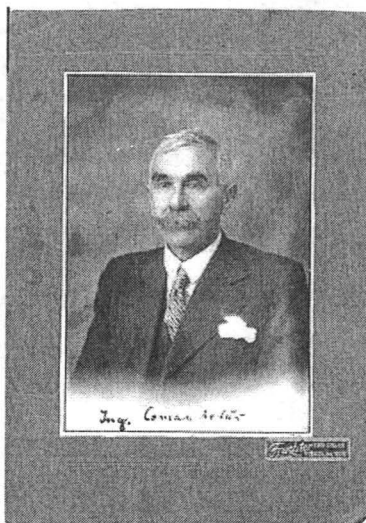
S-a stins din viață, duminică 6 august 1972, acel brav bărbat care a fost Ing. Artur Coman.

Artemie Alexandru a fost primul din cei opt copii ai protopopului greco-catolic Ioan Comanu care a avut ca soață pe Floare, născută Anderco – ambii descendenți din vechi și nobile familii de maramureșeni, familii care și-au lăsat o puternică amprentă în istoria Maramureșului, în sânul cărora tânărul Artur a primit o frumoasă educație sădindu-i în suflet încă de mic copil dragostea față de neamul românesc, față de natură, față de meleagurile natale pe care le va iubi cu pioșenie până la sfârșitul vieții.

S-a născut în Borșa la 15 aprilie 1881. primele două clase elementare le face în comuna Botiza unde tatăl său funcționa ca preot greco-catolic, după care este înscris la Sighetul Marmației unde

beneficiază de găzduire în convictul Asociațiunii pentru Cultura Poporului Român din Maramureș (înființată la 13 decembrie 1860).

Fiind un element strălucit la învățătură, tânărul Artur Coman, în anul 1892 este trimis să urmeze liceul german din Iglo (localitate în Cehoslovacia așezată sub Munții Tatra Mare). După terminarea liceului (1900) proaspătul bacalaureat se înscrie la Institutul superior de silvicultură și mine din Schelmetz obținând în 1904 titlul de inginer silvic și topograf. În perioada 1904-1908 lucrează ca practicant în această profesiune, domeniu în care se conturează ca un bun cunoscător al plantelor lemnoase și ierboase. Fiind remarcat încă din

¹¹ Articolul s-a trimis la presa vremii de atunci. Nu s-a publicat și nici nu s-au dat explicații. În aceeași formă cu dezvoltarea comentariilor privind herbariul, dar mai mult colecțiile de documente, hărțile cadastrale, aparatura și instrumentarul de lucru am predat un articol colectivului de organizare al sesiunii dedicate centenarului nașterii lui Artur Coman (7-8 septembrie 1981), colectiv din care am făcut și eu parte și la pregătirea căruia am avut o contribuție esențială. Deoarece am plecat în USA și am rămas mai mult timp, crezându-se că nu mă întorc am fost scos din program și din colectivul de organizare iar referatul s-a pierdut (M.D.)

perioada studenției ca un riguros cercetător, dovedind consecvență și pasiune este chemat ca asistent la catedra de geo-botanică a Institutului unde lucrează până în anul 1914, timp în care colaborează efectiv și la elaborarea monumentalei lucrări „Păduri și tufe” (apărută în 1913) scoasă de Fekete și Blatny. Tot în această perioadă Artur Coman începe adunarea plantelor care vor constitui primul său ierbar care ajunge în anul 1913 la 4.800 coli.

Soția lui Artur Coman, Ileana Rosa,
1917

Înainte de izbucnirea primului război mondial ierbarul este adus acasă, la Vișeu de Jos, la părinți.

Împotriva voinței sale, în perioada 1915-1918 participă la război ca inginer militar pe frontul din Italia.

În anul 1915 Artur Coman se căsătorește cu Ileana Roza din Slatina Maramureșului (avea 20 de ani).

Reîntors din război (13 noiembrie 1918) își găsește părinții deprimați și întristați de soarta crudă a fiicei lor mai mici, Emilia, căsătorită cu preotul Nicolae Pop, ambii întemnițați la Seghedin pentru atitudinea lor curajoasă de români și a ideii de unitate națională. Mai mult, ierbarul la care a muncit cu pasiune și știință îl găsește distrus.

Animat de un puternic imbold patriotic A. Coman, alături de mulți alți maramureșeni, participă la 1 decembrie la Adunarea de la Alba Iulia.

Ing. locotenent

Refuzând oferta de conferențiar la Institutul de ingineri din Schelmetz, începând din 1919 lucrează până la sfârșitul vieții ca inginer silvic stabilindu-se definitiv în Maramureș.

În anul 1926, în plină maturitate profesională și științifică, Artur Coman începe o muncă de durată pe care o continuă până la moarte – botanizarea florei din zona Maramureșului. Urmărește

fiecare specie pe orizontală și verticală. Cu răbdare și minuție de cercetător reușește să adune peste 20.000 de date geo-botanice privind răspândirea celor 1550 specii spontane prezente în ierbarul pe care l-a întocmit pe 16.000 de coli și care în prezent se află în patrimoniul muzeului din Sighetul Marmăției.

Perioada ultimilor trei ani din viață a constituit pentru Artur Coman prilej de continuare în munca de botanizare reușind să adune sute de noi date, să completeze și să perfecteze monumentalul ierbar.

Cei peste 70 de ani din viață dedicați muncii de cercetare, multitudinea cunoștințelor și a datelor acumulate s-au concretizat în mai multe lucrări științifice apărute în diverse reviste de specialitate sau rămase în manuscris. Menționăm, selectiv, câteva titluri mai importante: „*Câteva plante interesante din Maramureș*”, în Revista Pădurilor, nr. 3/1938; „*Leontopodium alpinum C. Ass. În Maramureș (Floarea Reginei)*”, în Rev. Pădurilor, nr. 10/1938; „*Contribuții la flora Maramureșului*”, în Rev. Pădurilor, diverse numere / 1938-1941; „*Plante cu flori albe în mod excepțional*”, în Rev. Pădurilor, nr. 3/1940; „*Genul euphrasia în Maramureș*”, în Rev. Pădurilor, nr. 4/1941; „*Date geo-botanice despre salicaceele din Maramureș*”, în Rev. Pădurilor, nr. 6-7/1941; „*Câteva numiri populare de plante vasculare din Maramureș*”, în Buletinul Grădinii Botanice, vol. XXII – Cluj, 1942; „*Enumerarea plantelor vasculare din Maramureșul românesc din herbariul „Artur Coman”*”, în Buletinul Grădinii Botanice, vol. XXVI – Cluj, 1946; „*Flora pădurilor din bazinul Bistrița Aurită (Maramureș)*”, în Rev. Pădurilor, nr. 1-3/1947; „*Flora Maramureșului*”, în Comunicări de botanică (S.S.B.) a VII-a Consfătuire națională de geobotanică – Maramureș, 1969, apărută la București, 1971.

Ca o sinteză a muncii de botanizare desfășurată de Artur Coman în zona Maramureș se reliefează lucrarea monumentală aflată încă în manuscris (formă definitivă) și care își așteaptă editarea (pe care o dorim cât mai repede), lucrarea *Maramureșul văzut prin prismă floristică*, cuprinde peste 800 de pagini. Studiul plantelor este făcut pe zone alpine trecând la fiecare plantă expoziția și respectând toponimia locală. În lucrare sunt cuprinse și opt plante descoperite de autor și pe care le botează (denumește) cu diverse nume ca „*Dianthus carthusianonorum varietas flora andercoiani*” (după numele mamei autorului) sau „*Cohlearia pyrenaica varietas borsiana*” (după numele lui Alexandru Borza – savantul profesor de la Cluj, prieten al autorului) etc¹².

¹² Atenția muzeografilor de la Secția de științele naturii din cadrul Muzeului Maramureșului în posesia căreia se află întregul herbar, dar și lucrările în manuscris și biblioteca de specialitate a savantului, trebuie să se îndrepte spre valorificare și

1. Ing. Artur Coman
2. Prof. Talmovschi
3. Prof. Tr. Ștefureac
4. Ing. Zeno Spârchez
5. Ing. Răzmeviță
6. Leordean
7. Ing. Beldic Al.
8. Antal Mircea preot
9. ?
10. Prof. Iuliu Morariu
11. Prof. Ghișa Eugen

Trebuie să menționăm prețioasa contribuție adusă de Artur Coman la „*Flora Romaniae Exiccata*”, la „*Catalogul Grădinii Botanice din Cluj*”, la „*Catalogul Grădinii Botanice din Iași*”. Lucrările lui Artur Coman au constituit pentru Al. Borza un prețios ajutor la elaborarea „*Dicționarului etno-botanic*”. La fel, menționăm că ierbarul Artur Coman a stat la baza elaborării primului volum din cele 12 apărute până în prezent din „*Flora R.S.R.*”, Editura Academiei. Legăturile științifice și de prietenie cu mari savanți botaniști din țară și de peste

publicare a acestei opere monumentale care a stat și stă și astăzi la dispoziția cercetătorilor care o consultă pentru lucrările proprii.

hotare stau încă o dată mărturie asupra prețurii și respectului de care s-a bucurat acest modest om de știință.

Ca mare iubitor al naturii și al pădurii în special nu puteam neglija faptul că inginerul Artur Coman de-a lungul multilor ani cât și-a desfășurat activitatea ca inginer silvic în Maramureș a adus o contribuție esențială la acțiunile de împădurire a munților și dealurilor golașe exploatate cu înverșunare de către comercianții de lemn în anii regimurilor trecute.

Artur Coman, pe lângă laborioasa muncă științifică și profesională pe care a desfășurat-o cu conștiinciozitate nu a uitat niciodată datoria patriotică față de țară și ținutul natal. A susținut sute de conferințe pe diverse teme la sate în fața țăranilor, a publicat o multitudine de articole de popularizare a științei precum și cu caracter educativ în ziarele maramureșene, a desfășurat o susținută activitate pe tărâmul consemnării și descoperirii în fața publicului larg a diverselor date istorice și politice prin care a pledat pentru libertate națională, echitate și dreptate. În manuscrisele și articolele publicate găsim date prețioase din istoria Maramureșului. S-a ocupat de istoria școlilor din Maramureș, publicând o listă a învățătorilor de pe Valea Izei din secolul al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, a studiat și publicat despre istoria Mănăstirii din Moisei și în sfârșit a publicat un volum de „*Documente istorice maramureșene*” (1937), care cuprinde material documentar extrem de valoros pentru o viitoare istorie a Maramureșului.

În încheierea acestor rânduri nu putem să nu amintim dragostea părintească cu care Artur Coman s-a apropiat de tinerii cercetători care l-au cunoscut¹³, sfaturile prețioase și ajutorul dezinteresat pe care l-a dat, îndemnul și însuși exemplul personal de muncă și conștiinciozitate care nu l-au părăsit nici la frumoasa vârstă de peste nouă decenii.

Pentru munca științifică și profesională, pentru cinstea și omenia acestui mare bărbat, conducerea de stat i-a acordat înalta distincție a „**Ordinului Muncii**”, ca un semn de mulțumire și prețuire.

¹³ Notez că personal (M.D.) de nenumărate ori în discuțiile avute cu Artur Coman am fost îndrumat în munca mea științifică fiind la început de carieră. Am fost tratat ca un foarte apropiat (de fapt suntem rudeni prin mama mea, Elisabeta Dăncuș, născută Iurca-Rednic). Prin îndrumările pe care cu delicatețe dar și profundă competență mi le-a făcut s-a dovedit și un bun pedagog. Accentele principale în discuțiile avute le-a pus pe importanța marilor neamuri ale Maramureșului și rolul jucat în istoria locală și națională. Am discutat mult despre specificul maramureșean, despre „butinărit” ca ocupație a sătenilor, despre păstorit. A fost un adevărat „domn”. Ultimele întâlniri le-am avut în salonul de protocol al Restaurantului Doina (nou realizat) unde de fiecare dată eram invitat. Curat și pedant, manierat, în spiritul intelectualității interbelice, de fiecare dată comanda câte o sticlă de șampanie (autentică), dar nu servea decât un singur pahar.